

θος» είναι μια λεπτότατη ανάλυση της ανθρώπινης ψυχής, ο διάλογος όμως καταντά όλο μονότονος κ' οι χαρακτήρες του δεν είναι πάντοτε αληθινά χαραγμένοι. Αυτό άλλως τε δεν είναι προτέρημα του Braccio. Καθώς η «Απιστη» έτσι κι' όλα του σκεδόν τα έργα δεν έχουνε την αλήθεια για συστατικό τους. Αδιάφορο όμως, μέσα στην ακατάσχετη πλημμύρα της Γαλλικής φάρσας με τα συνειθισμένα άστεία και τις αιώνιες παρεξήγητες, ο Μπράκο, ο καθαυτό βαφτισμένος στην κομψότητα και στη χάρη του Ιταλικού πνεύματος, και ξεχωριστά του Ναπολιτανικού, έρχεται σά σωτήρας μας να μάς δείξει ότι αρκετά πιά μπουχτίσαμε με τη Φραντσέζικη έξυπνάδα κι' ότι καιρός να μάς έρθη και το άρωματισμένο απ' τις μυρωμένες αύρες της Νεάπολης χιούμορ.

*

Το «ξένο φρούτο» καθώς ίσως πολύ κατά λέξη μεταφράστηκε τό (*il fruitto acerbo*) είναι κι' αυτό από τις νοστιμώτερες κωμωδίες του. Η Κυβίλη τελεία στο ρόλο της. Έπαιξε με πολύ τέχνη και φυσικά, όπως πάντοτε, με πολύ χάρη. Το φόρτε της εΐτανε στη δεύτερη πράξη που έκανε το κοριτσάκι μ'α και στην τρίτη πολύ φυσικά μάς έδωκε το χαρακτήρα της ηρώιδας του Μπράκο, τον περήφανο κι' αξιοπρεπο. Ο κ. Μυράτ δεν εΐτανε κακός μ'α τί είναι πάλι ζυτή ή μαγία του να γυρίζη όλους τους ρόλους του στον κουτό; Ίσως ο Μπράκο έτσι να φαντάστηκε το «Νίνο» του «Ξένου φρούτου» μ'α και τις προάλλες στο «Χρυσό μου» του Ένεκέν πάλι κουτό τον είχε κάνει το ρόλο του. Ο κ. Σαγιώρ άδικείται, άδικείται πολύ απ' τη φωνή του κ' είναι κρίμα για ένα τόσο καλό ήθοποιό. Ο κ. Καλογερίκος καλός. Η κ. Πουλοπούλου που ντεπουιάρισε δεν έπαιξε άσκημα για πρώτη φορά, χρειάζεται όμως περσότερη μελέτη καθώς κι' όλοι οι άλλοι που φαινότουσαν ότι δοκιμή έκαναν, κι' έχι «πρεμιέρα» έδιναν.

*

Στο παλιό «Βαριετέ» ο θίασος του Λεπενιώτη έπαιξε τη «Σκιά» του Γερμανού Διντάου. Ο συγγραφέας αυτός εΐν' άνακατεμένο όλίγο τό παλιό πνεύμα με τό καινούριο. Τα πρώτα του δράματα *Μαριόν* (1868) *Μαρία και Μαγδαληνή* (1872) *Μιά έπιτυχία* (1874) έγιναν δεχτά μ' ένθουσιασμό σ' όλόκληρη τη Γερμανία. Στην πρώτη αυτή περίοδο του σταδίου του είχε μεγάλη επίδραση της Γαλλι-

κής φιλολογίας. Τα τελευταία του δράματα «Ο ήλιος», ή «Σκιά», ή «Άλλος» είναι περσότερο Γερμανικά και με λεπτότερη τέχνη γραμμένα· ή έπιτυχία τους όμως εΐτανε πολύ μικρότερη από τα πρώτα.

*

Η «Σκιά» του παίχτηκε ύποφερτά από τους ήθοποιούς του Βαριετέ. Το έργο όμως δικαιολογεί τό όχι και πολύ εύνοικό ήξιμό του όταν πρωτοφάνηκε στην πατρίδα του. Ο συγγραφέας πλέκει όλόκληρη τραγωδία χωρίς να υπάρχουν τα στοιχεία της πλοκής. Ένα άπλούστατο επεισόδιο κοινότατο στα φιλελεύτερα χρόνια μας έδωκε άφορμή στο πλέξιμο μιας τραγικώτατης ιστορίας. Οι σκηνές ακολουθούν ή μ'α τη έλλη όλίγο έπιπέλαιες και πολύ δραματικές χωρίς βάθος, χωρίς αίτια κάπως σοβαρή, που θα τις δικαιολογούσε· εΐν' αλήθεια ότι κάπου κάπου όταν λησμονήσει κανείς τη κεντρική ιδέα του δράματος και προσέξει μόνο στη σκηνή, έτσι απλά καθώς ξετυλιγούνται, συναρπάζεται από την άνησχη Τέχνη του συγγραφέα που τόσα αίσθηματα και πάθη και σύγκρουσες μάς παρουσιάζει. Μ'α ή ψυχή που δίνει ζωή στο έργο είναι τόσο άδύνατη ώστε κι' οι ωραίες αυτές σκηνές όσο κι' αν φχαριστούνε προκαλούνε όμως τη φυσική έρώτηση· Γιατί γίνονται; Ο κ. Λέων αρκετά καλός χωρίς ν' άποκλείσουμε την ιδέα ότι μπορούσε να εΐταν καλύτερος. Η Κα Δημοπούλου φαινότανε σά βαρυστιμένη για αυτό κι' έπαιξε κουρασμένα, βαρετά. Νομίζουμε όμως ότι αρκετά προσόντα για ήθοποιό έχει ώστε, αν θελήσει, να παίξη καλά. Η Κα Σταματοπούλου έχουμε την ιδέα ότι αν μελετούσι περσότερο, αν πρόσεχε λίγο ακόμα στο σπουδαιότατο ρόλο της, θα πιτύχαινε κάπως καλύτερα.

Όσο για την κ. Μ. Κολυβά χαιρουμε που μου δίνεται άφορμή έδω—στην πιο άμερόληπτη για τους ήθοποιούς μας στήλη—να τη συχαρώ από πριν για τό μέλλο της. Θα έλεγα και για τό παρόν της, μ'α είναι τόσο μικρή ακόμα και τόσο άμαθη από σκηνή που δεν πρέπει να τ'ην ξαφνιασουμε από τώρα με μεγάλα λόγια. Χαρίσματα έχει πλήθος για να ξεχωρίση μ'α μέρα και για ν' αναδειχτή. Η φωνή της είναι ό,τι καλύτερο μπορεί να έπιθυμήση μ'α τεχνίτρα της σκηνής. Μ'α όλ' αυτά δι σημαίνουν τίποτα, τίποτα, χωρίς συστηματική, έπιστημονική μελέτη και μόρφωση. Προχτές λόγου χάρη στη «Σκιά» δεν έπαιξε καλά γιατί δεν είχε τον κατά-

ληλο άνθρωπο να της πη πως θα παίξη. Λοιπόν τί ωφελεί; Έκείνο που πρέπει να ευχηθούμε εμείς όλοι οι φίλοι του θεάτρου είναι να πέρη σε καλά χέρια. Σι κανά Χρηστομάνο, σε κανά Οικονόμου, σ' έναν όποιοδήποτε τέλος πάντων που να ζέρη από θεάτρο. Τίποτ' άλλο.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΊΨΕΝ

Άν δε ξεχάσης, στείλε μου μαντάτα από τον Άδη·
Ο Μιστριώτης—γράψε μου μαζί με τ'άλλα νέα σου—
Άλήθεια πως παράγγειλε με τον Άντωνιάδη
Στ'εν ξεδερφό του Σοφοκλή να μ'α γενή παρέα σου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σου γράφουμε κ' οι δύο μαζί.
Όσα ρωτάς, αλήθεια
Μ'α αυτός ό ξεδερφος ποιός είναι;
Κεράτσο σό κουράγιο του!
Όταν έρθή στον τόπο που βρισκόμαστε
λογαριάζομαστε.

Περσότερα δε γράφουμε
γιατ' εμ'αστε στα πράματα,
έδω τό ρίξμε στο γλεντι
κι' άφισαμε τα δράματα.

Σοφοκλής—Ίψεν
Για την αντίγραφη
ΘΑΝΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

Η ΑΣΠΡΗ ΓΕΝΙΑ

(Δεξιόλογ)

Ξηγούμε δώ μερικές ακόμα Θεσσαλικές λέξεις που βρίσκονται στο δήγημα του Σπήλιου Άνθια «Η Άσπρη Γενιά» («Νουμά» φύλλα 200 και 201).

Άντρέλα=ελιά που ή φυλλωσιά της έχει σκίμα νυτελλοειδές, καθώς τό λένε στην Έπιστήμη.

Βρακούσω (και βρακάτη) = ή κότα (ή κι άλλο πουλί) που έχει φτερά στα πόδια σά βράκες.

Γιορέμπατο=γχερμένος.

Γιαλουρίζω (και γκαλιουρίζω) = μόλις βλέπω. Τό λένε σ' όποιον κοιμάται κ' έχει λίγο άνοιχτά τα μάτια ή σ' όποιον μόλις ξεχωρίζει τίποτα μ'α στο σκοτάδι.

δ*l i t t é r a t e u r* νομίζω πως ταιριάζει να όνομαστή φιλόλογος, αφού ίσια ίσια ό φιλόλογος άνάγκη καμιά δεν έχει να βασιστή στα γραφιά, παρά ή σπουδή του κ' ή άγάπη του είναι ό λόγος ό ζωντανός. Άλλο λοιπόν ό γραφοδιόφης κι ό φιλόλογος άλλο.

Δε θα δίκησουμε μήτε τον κ. Κόντο, λέγοντας πως και στα δικά του τα συγράμματα φιλολογία καμιά δεν υπάρχει, καμιά ποίηση, τέχνη καμιά. Όσο τόσο ξέρουμε πως ό Κοραής όσο κι ό Κόντος θελήσανε να ταχτοποιήσουνε τη γλώσσα, μάς διδάξανε ποιούς τύπους πρέπει να παραδεχτούμε, ποιούς όχι, μ' ένα λόγο, πως πρέπει να γράφουμε. Κατόπι θα τρίβουνε τα μάτια τους για να τό πιστέψουνε, σάν τύχη και τό διαβάσουνε, πως μ'α φορά κ' έναν καιρό, βγήκανε άθρῶποι ξένοι προς την τέχνη, ξένοι προς την ποίηση, ξένοι προς τη φαντασία, ξένοι προς καθετίς φιλολογικό, να μάς μάθουνε τί γλώσσα χρειάζεται ή φιλολογία, δηλαδή ένα πράμα που ή δι σημαίνει τίποτα ή σημαίνει τέχνη, ποίηση, φαντασία, λόγο ζωντανό. Με τί δικαίωμα, κανείς βέβαια δε θα μάς τό πη. Μπορεί να καρκήθηκα πιο άπάνω πως εμ'α ποιητής. Μ'α σας παρακαλώ να τόχετε για σύγουρο πως αν εΐμουνε μόνο γλωσσολόγος, ποτέ

μου, ποτέ δε θα τολμούσα νανακατωθώ σε ζήτημα που όσο γλωσσικό κι αν είναι, είναι όμως ζήτημα φιλολογικό. Και να δήτε πως κάθε φορά που μορφώνεται γλώσσα φιλολογική, ό ποιητής ή κι ό άπλός φιλόλογος αναγκάζεται λίγο πολύ να κάμη και τό γλωσσολόγο. Θάκούση πως μιλούνε οι συντοπίτες του, θα πάη σάν τό Malherbe στο περσοπάζαρο ναρκάξη από του πιο πρόστυχου, από του χαμηλή τό στόμα την άληθινή, την καθαρή λαλιά,* ή σάν τον Ντάντε, θα μαζώξη λέξεις και τύπους από διαφορες ντοπιολαλιές, για να στήση γλώσσα κοινή. Στην Έλλάδα, όπου τό ζήτημα είναι πιο δυσκόλοτο, ίσως θέλει γλωσσολογία περσότερη. Όπως κι αν είναι, ό ποιητής έχει πρώτα να πη τό λόγο του κι

* «Quand on lui demandoit son avis de quelque mot françois, il renvoyoit ordinairement aux crocheteurs du port au Foin, et disoit que c'etoient ses maitres pour la langage». *Ceuvres de Malherbe*, ed. L. Lalanne, Paris, Hachette, 1862. I, p. LXXIX, *Vie de Malherbe*, par Racan; κοίτ. και *Essais de grammaire historique*, I, σ. 296, σημ. 1. Ο Malherbe άστος περῶ για πτεράς της φιλολογικής γαλλικής γλώσσας, που έχει τόση έβγένεια, κι ό Racan, που τό δηγεται, εΐταν γλυκός, χαριτωμένος ποιητής, κ' έγραφε τη γλώσσα του χαμάλη.

όχι άλλος, αφού για τα γλώσσα του ποιητή γίνεται ζήτημα.

Κανένας ωστόσο στην Έλλάδα δεν άπόρησε που ένας Κοραής ή ένας Κόντος ήρθαν να μάς φιλολογήσουνε. Κι από κει βλέπουμε που μάς κατάντησε ό διασκαλισμός. Στα κλασσικά τα χρώματα της φιλολογίας, ό κόσμος μήτε τό ύποψιαζότανε πιά πως υπάρχουνε τέχνη, ποίηση, φαντασία και πως ίσια ίσια δουλειά της γλώσσας της φιλολογικής άφτά εΐτανε. Δεν τό ύποψιαζότανε, αφού τη φιλολογία του την πρόσεμε από τους άφιλόλογους. Και τόσο καταβάθα του στρεβλώσανε τα μυαλά, που στην Έλλάδα, πριν από τους Κοραήδες, πριν από τους Κόντους, φανήκανε φιλόλογοι, φανήκανε τεχνίτες, φανήκανε ποιητάδες, κι ωστόσο ακολουθούσε τους άλλους ό Ρωμιός, χωρίς ούτε στιμούλα να τό στοχαστή πως άφτοι δεν εΐτανε ποιητάδες, ούτε τεχνίτες, ούτε φιλόλογοι. Άπόλαψ ή Έλλάδα ένα Σολωμό, άπόλαψ ή Έλλάδα ένα Βλακωρίτη, άπόλαψ ή Έλλάδα τα τραγούδια τα δημοτικά. Τίποτα! Γραφοδιήρηδες προσκυνούσε. Τόσο έννοιως από φιλολογία.

Και τότες είδαμε κάτι πολύ παραξένο. Τό ζήτημα τό γλωσσικό έγινε ζήτημα μόνο και μόνο της γλώσσας. Μ'α ξεχάστηκε παντάπασι πως ή γλώσσα